

'I bruger alt for mange ord!'

Rapport om inklusion af unge grønlandere
i Aalborg – en gruppesag i VISO

Modelfotos: Personerne på billederne har ingen relation til rapporten.

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf.nr. 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Marianne Nøhr Larsen (VISO-specialist) for Socialstyrelsen
Redaktion: Mette Engell Friis (journalist) og Birthe Larsen (VISO-konsulent)

Foto: Lars Horn/Baghuset
Layout: 4PLUS4

Udgivet 2016

Download eller se sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Trykt udgave: ISBN 978-87-93407-32-9
Digital udgave: ISBN 978-87-93407-17-6

INDHOLD

Forord	4
Indledning og resumé.....	5
VISO-specialisternes tilgang til vidensindsamlingen	7
Overordnede konklusioner – syv pejlemærker	8
De unges stemme	9
Om at komme til Danmark	9
Om hjælpesystemet	12
Om indforstået tale	13
Om 'den store plan'	15
Om nogle, der 'går struds'	17
Om den svære uddannelse	18
Om trygheden blandt sine egne	19
Om netværk på tværs af alle skel	20
Om rusmidler	21
Om børnefamiliernes udfordringer	22
Opsamling	24
Bilag – tre rådgivningsdage og et opfølgende møde i Grønlanderenheden	26

FORORD

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) ydede i 2014 og 2015 rådgivning til Grønlånderenheden i Aalborg Kommune. Formålet var at styrke grundlaget for enhedens inklusionsindsats i forhold til en gruppe af udsatte unge grønlåndere.

Rådgivningen omfattede et feltarbejde med interviews, deltagerobservation mv. og gav et nyt indblik i de unges verden, hvilket førte til en række faglige refleksioner og overvejelser, som Grønlånderenheden siden har valgt at indflette i arbejdet med at inkludere denne målgruppe.

Der har fra flere sider været ønske om at hente inspiration fra rådgivningsforløbet. Derfor udgiver Socialstyrelsen denne rapport, som beskriver forløbet i hovedtræk.

Det er VISO-specialisterne Marianne Nøhr Larsen og Susan Møller Jensen, som har gennemført forløbet i samarbejde med godt 30 unge grønlåndere og med ledere og medarbejdere i Grønlånderenheden og andre dele af det kommunale hjælpesystem m.fl. Jeg vil gerne takke alle for indsatsen undervejs.

Der er også skrevet en kort artikel om forløbet, som kan ses på www.socialstyrelsen.dk/viso.

God fornøjelse!

Jan Christensen
Kontorchef, VISO

INDLEDNING OG RESUMÉ

Aalborg Kommune har af kulturelle og handelsmæssige årsager en lang historie med at modtage unge grønlændere og er den by i Danmark, hvor der bor forholdsvis flest grønlændere. I disse år kommer stadig flere unge grønlændere til byen, og en del af dem har behov for offentlig hjælp og støtte for at kunne skabe sig en god tilværelse i Danmark.

For at samle og koordinere indsatsen er der i Aalborg Kommunes integrationscenter nedsat en specialenhed, Grønlænderenheden, med seks jobcenter- og fire socialcentermedarbejdere. De har en specialiseret viden og indsigt i grønlændernes kulturelle baggrund og arbejdsidentitet og betjener cirka 300 grønlændere med sociale, fysiske og/eller psykiske problemer.

Alligevel oplever Grønlænderenheden jævnligt, at mødet med nogle af de unge grønlændere kan byde på udfordringer og problemer, som er svære at få ordentligt hold om: Disse unge har vanskeligt ved at modtage hjælp, men enheden savner mere viden om, hvorfor det er sådan. For de unge siger ikke meget om, hvad der mangler, og hvorfor en indsats med de bedste intentioner slår fejl. Denne opfattelse er generel i kommunen og deles ifølge enheden også af de private og frivillige organisationer, som ligeledes yder tilbud til denne gruppe.

Enheden bad derfor i 2014 VISO rådgive om, hvordan man kunne blive bedre til at forstå de unges behov og håndtere de barrierer, der opstår, når man skal motivere dem til at deltage i kontinuerlige forløb med inklusion som endemål. Da udfordringerne forekom forholdsvis generelle, blev der igangsat en såkaldt gruppesag baseret på en overvejende antropologisk og psykologisk tilgang. Der blev tilknyttet to VISO-specialister, Marianne Nøhr Larsen, antropolog fra Center for Interkulturel Dialog, med speciale i inklusion og kulturforståelse, og Susan Møller Jensen, autoriseret psykolog fra Rådgivningen Janus, med særlig viden om følgevirkninger af traumer under opvæksten.

Efter dialog med Grønlænderenheden blev VISO-specialisternes opgave i første omgang at prøve at tilvejebringe en dybere indsigt i de unge grønlænderes selvforståelse, forestillinger, forventninger og ressourcer samt i deres oplevelser af det danske hjælpesystem, herunder indhente deres egne bud på, hvordan man på nye måder kan hjælpe og motivere dem, så de får medejerskab i forhold til deres egen udvikling og de initiativer, der skal bidrage til at bringe dem videre. Indsigten skulle bruges til at supplere den viden mv., enheden i forvejen havde, og dermed bidrage til at understøtte enhedens videre inklusionsindsats.

Forinden afholdt VISO-specialisterne et fokusgruppeinterview med enhedens centermedarbejdere for at få et klart billede af de udfordringer, de stod med, og for at høre, hvilke spørgsmål, som de via VISO-specialisterne havde mest brug for at få de unges svar på. En række af disse spørgsmål fremgår af efterfølgende boks.

Grønlænderenhedens spørgsmål

Hvorfor vælter de unge så let? Hvorfor møder de ikke op, når man har en aftale? Hvad sker der, når de 'går struds' og bliver væk fra alting? Hvad drømmer de om, hvad er deres egne succeskriterier for livet? Hvad søger de i Aalborg? Hvordan finder man stoltheden hos dem? Hvordan får man noget at vide af dem? Hvor fleksible skal vi være, og hvornår risikerer vi at tage ansvaret fra dem? Forstærker vi problemerne ved at have fokus på det særligt grønlandske? Hvornår bliver en særlig indsats og et særlig hensyn til målgruppen diskriminerende? Hvordan kan vi hjælpe dem ind i gode netværk? Hvordan kan vi hjælpe de unge til at forstå systemet – hvordan skaber vi større enkelhed og tydelighed? Hvilke muligheder har vi for mere helhedsorienterede og relationsbaserede løsninger?

Grønlænderenheden havde herudover behov for at få mere viden om de unges problemstillinger, herunder hvilke implikationer omsorgssvigt og misbrugsproblemer måtte have for dem.

Endelig ønskede Grønlænderenheden, at betydningen af den grønlandske kultur og arv for de unge blev et gennemgående tema i rådgivningsforløbet. Det kan være svært at fastlægge, hvilke elementer der skal indgå i en indsats, når det ikke er muligt entydigt at skelne mellem socialt og kulturelt betingede udfordringer for de unge med en anden baggrund end dansk.

Modelfoto. VISO bad de unge grønlandere om deres bud på, hvordan man på nye måder kunne hjælpe og motivere dem i gode og kontinuerlige forløb. Kontakten med dem foregik på steder, hvor de unge var vant til at komme; bl.a. i fodboldklubben Jakip. Dette bidrog til et bedre indblik i de unges perspektiver og deres oplevelser af mødet med dansk kultur og det danske hjælpesystem.

VISO-SPECIALISTERNES TILGANG TIL VIDENSINDSAMLINGEN

VISO-specialisternes afdækning af de unges oplevelser foregik blandt andet ved at interviewe og møde dem på de steder, hvor de kommer til dagligt – steder, hvor de føler, de kan være sig selv og er på hjemmebane, og som de ofte selv havde udvalgt: På Kofoeds Skole, i Det Grønlandske Hus, i fodboldklubben, i boligen, på uddannelsesstedet, i foreninger, på cafeer, på biblioteket etc. Der var særlig plads til og opmærksomhed på, hvad de unge selv ønskede at fortælle om. Og de blev i næsten alle tilfælde først bedt om at fortælle om det sted, de kommer fra, og om deres liv, gerne ved hjælp af tegninger. Dernæst blev de spurgt om deres oplevelse af møder med kommunen, andre aktører og dansk kultur. Og herefter fulgte mange af de øvrige spørgsmål, som Grønlænderenheden ønskede at få belyst nærmere.

Endvidere fik VISO-specialisterne lov til at deltage som observatører ved møder mellem centermedarbejderne og de unge. Formålet var at indkredse, hvorfor de af og til mister kontakten til en ung, som de ellers mente at være i en god og konstruktiv dialog med. Efter hvert møde blev alle interviewet enkeltvist for at afdække, hvad de havde forstået og oplevet på mødet.

Endelig interviewede VISO-specialisterne unge grønlændere uden behov for kommunal støtte for at se på mulighederne for at styrke netværk og kontakt til de mere sårbare og udsatte.

30 grønlandske mænd og kvinder mellem 16 og 30 år, heraf nogle forældre, blev interviewet.

Foruden disse interviews indhentede VISO-specialisterne viden og erfaringer på området hos Kofoeds Skole, Det Grønlandske Hus, de grønlandske foreninger, opsøgende gadearbejdere, misbrugskonsulenter, psykologer, fodboldtrænere og uddannelsesvejledere.

Efter interviewrunden gennemførte VISO-specialisterne et sammenhængende rådgivningsforløb over tre dage fordelt på en periode af to måneder og et opfølgende møde for de ansatte i Grønlænderenheden, jf. bilaget.

OVERORDNEDE KONKLUSIONER – SYV PEJLEMÆRKER

Rådgivningsforløbet gav ifølge centermedarbejderne et mere indgående indblik i de unges verden og oplevelser af mødet med det danske hjælpesystem, som viste sig at forekomme flere af dem uforståeligt, uigennemsigtigt og alt for ordrigt – samtidig med, at de eksempelvis så enhedens centermedarbejdere som nogle, der kun vil dem det allerbedste. Rådgivningsforløbet førte også til mange faglige refleksioner og overvejelser, som Grønlænderenheden kan bruge i tilrettelæggelsen af inklusionsindsatsen. Ved at gruppere disse kunne VISO-specialisterne og centermedarbejderne opstille syv pejlemærker for indsatsen.

Pejlemærker for Grønlænderenhedens inklusionsindsats

- Lad de unge fortælle, hvad de er optaget af. Stil åbne, enkle og anerkendende spørgsmål. Sådant en dialogform vil give en indgang til motivation og forandring, også når samtalen senere skal drejes ind på handleplaner m.m.
- Tal med de unge om værdier og livet i Grønland i relation til forholdene i Danmark. Lad dem tale om deres opvækst og oplevelser derhjemme. Og om deres savn fra det liv, de har kendt.
- Tal med de unge om tabuer, traumer og misbrug. Det vil de gerne, når de oplever, at det foregår på en forstående og anerkendende måde. De unge skal vide, at man kan have brug for hjælp, hvis man har været udsat for voldsomme oplevelser og overgreb. Og den hjælp skal man som fagperson være klædt fagligt på til at kunne give.
- Vær også sikker på, at de unge forstår alle ord. Selv om de taler dansk, er det ikke nødvendigvis alle ord og begreber, de forstår den fulde mening med. Vær derfor sikker på, at de har forstået meningen med den plan, der bliver lavet for dem hver især. De vil ofte ikke selv fortælle, hvis indsatsen ikke giver mening for dem.
- Sæt sammen med de unge fokus på deres egne ressourcer. Hjælp dem til at finde ind til fortællingen om netop deres styrker og stærke sider.
- Hjælp de unge med at få overblik over det samlede hjælpesystem. Vær opmærksom på, om der kan være behov for støttepersoner og tovholdere.
- Hjælp de unge til at danne netværk sammen med mere ressourcestærke unge. For det vil de rigtig gerne. Og giv dem medansvar for, at netværket kommer til at fungere.

DE UNGES STEMME

OM AT KOMME TIL DANMARK

” ‘Man tænker, at det kommer nok, sproget og det (...). Men rigtig mange vælter i de første uger, det er et kæmpe nederlag, og så tager de tilbage og går i hundene. Og de havde egentlig en drøm om en uddannelse’.

Citat: Ung grønlænder fra Aalborg.

De fleste af de unge grønlændere fortæller, at de er kommet til Danmark for at få flere og nye muligheder. Nogle kommer for at studere, andre for at finde bolig eller bare for at opleve noget nyt. Der er færre tilbud til de unge på Grønland, selv i de største byer, og der mangler gode lærere og mentorer.

Andre fortæller, at de søger væk fra et liv, som er på vej i den gale retning.

De unge, der selv har børn, ønsker, at deres børn får bedre vilkår, end de selv har haft. De vil undgå den deroute, som de oplever, at deres forældre er havnet i.

Modelfoto. 'Jeg følte mig ensom og kunne ikke finde ud af at træde i karakter; at sige, at jeg er her også. Det er svært, når man ikke er vokset op med at være ude med albuerne og fremme i skoene'. De unge fortæller om at starte et nyt liv på egen hånd i en kultur og et samfund, der er fjært fra det, de kender.

De unges udsagn bakkes op af tal fra SFI-rapporten *Grønlandere i Danmark – en registerbaseret kortlægning* (2014), som viser, at der er en høj forekomst af omsorgssvigt, mistriksel og seksuelle overgreb blandt børn og unge i Grønland. En del børn må klare sig selv og af og til samtidig sørge for forældrene. Andre smides ud hjemmefra. Måske bor de alene på kollegier uden kontakt til voksne. Deres opvækst kan resultere i manglende tro på og tillid til sig selv og andre. Det er en del af den psykiske bagage, mange har med, når de møder Grønlanderenheden. De kan have svært ved at starte et nyt liv på egen hånd. Samtidig kommer de til en kultur og et samfund, som er fjernt fra det, de hidtil har kendt.

På trods af svære vilkår fortæller mange af de unge også om en opvækst med gode oplevelser og værdier, som de ikke på samme måde genfinder i Danmark. De fortæller blandt andet om trygheden i et samfund, hvor alle kender alle, om at være i og bruge naturen, og om følelsen af 'den rigtige kulde'. Nogle unge kommer med ar på sjælen og et ønske om et andet liv, men de har også forladt noget, der er værdifuldt og betydningsfuldt for dem.

Et stort kulturchok er det også at opleve, at hverdagen i Danmark i langt højere grad skal styres og planlægges, end den skal i Grønland.

Aalborg er en meget stor by i forhold til Nuuk eller en mindre bygd. Det tager tid at komme fra a til b, og turen skal ofte planlægges først, så man når den bus eller det tog, man skal med.

Det samme gælder med aftaler. En samtale med sagsbehandleren kan for eksempel aftales flere uger frem i tiden. Og tidspunktet skal overholdes. For nogle af de unge er det en udfordring, fordi det ligger meget langt fra det liv, de har været vant til i Grønland, hvor der ikke er så mange faste aftaler, og hvor man er fri til at følge en pludselig indskydelse.

”Når man skal et eller andet her, må man dedikere hele dagen til det, for vi kan ikke lige komme til et sted på fem minutter, som vi kan i Grønland. Her skal vi planlægge mere, tage af sted en halv time før osv. Mange grønlandere er meget spontane. Vi kan ikke lide at lægge planer to uger i forvejen. Men her er der stram tid. Her skal man vænne sig til at være struktureret. Men man vil gerne føle sig mere fri og ikke binde sig op på ting’.

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Omsorgssvigtede børn er ikke nødvendigvis bevidste om, at de mangler noget, som andre har. Denne bevidsthed får mange af de unge tilflyttere først for alvor, når de møder og spejler sig i danske familier uden de samme belastninger.

Men de unge, der ender med at miste fodfæstet, efter at de er kommet til Danmark, er ikke alene udsatte unge med en problemfyldt fortid. Unge med en mere ressourcerstærk baggrund kan også blive ramt af kulturchok og savnet af det kendte. De har nok lært om Danmark i skolen og i gymnasiet, men det kommer eksempelvis bag på dem, hvor svært sproget er.

Mange af de unge fortæller, at de savner nogen, der kan støtte dem. Nogle man kan tale med om for eksempel uddannelse, og som også forventer noget af dem.

Modelfoto. De unge, der mister fodfæstet i Danmark, er ikke altid unge med en problematisk fortid. Unge med en ressourcestærk baggrund kan også blive ramt af kulturchok og savn af det kendte.

” ‘Sagsbehandlerne er rigtig søde til at sige, at vi bare skal spørge om alt. Men det er bedre, hvis det er dem, der spørger os’.

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

De unge, der i dag er i gode livsforløb, har ofte haft støttende forældre eller fået hjælp hos andre – kommunen, private foreninger eller netværk – der kunne tage en del af forældrerollen.

Vær opmærksom på, at:

- tale med de unge om deres opvækst. Om det, de savner, men også om det, de vil væk fra. Tal således også med dem om eventuelle traumer. Fagfolk oplever ofte, at grønlandske børn og unge ikke har lyst til at tale om deres baggrund, og de unge fortæller også selv, at de kommer fra en kultur, hvor man ikke er vant til at italesætte problemer. Men det kan være et misforstået hensyn at undlade at spørge.
- tale med de unge om, hvilke værdier i Grønland og Danmark, der er vigtige for dem. De unge har brug for at tale om forskellene på det, de kommer fra, og det, de møder i Danmark. Tal med dem om, hvorvidt og hvordan de forskellige værdier kan håndteres.
- de unge kan mangle forældreopbakning, og at der i så fald kan være et særligt behov for rollemodeller, støttepersoner og/eller tovholdere.

OM HJÆLPESYSTEMET

De unge føler generelt, at Grønlånderenheden tager godt imod dem. Men mange af de unge kontakter først enheden, når der er akut brug for hjælp. Det undrer centermedarbejderne, at de unge ikke kommer før, når de tydeligvis har brug for hjælp. De unge forklarer, at det 'tager tid at lande', når man kommer til Danmark. Der er mange ting, man skal finde ud af og forstå.

Mange har brug for at finde vej til den rigtige hjælp i det kommunale system. Og de unge fortæller, at de for eksempel via Kofoeds Skole kan blive guidet ind i systemet. Skolen er et sted, hvor de føler sig trygge og kan stille de spørgsmål, de ikke tør stille andre steder. Det er ikke vigtigt for dem, at den, der hjælper dem ind i systemet, selv har grønlandsk baggrund, men at personen har kendskab til det grønlandske samfund og har en forståelse for de barrierer og misforståelser, kulturforskellene kan afstedkomme.

”Jeg havde det svært med at begynde livet som en voksenperson. Det gik ned ad bakke. Så kom jeg på Kofoeds Skole og mødte Ella. Hun hjælper dem, som ikke ved, hvordan de kan leve livet uden at have problemer. Hun giver ikke penge, men hun giver råd. Hjælper med at vise vej og fortæller om, hvad rådgivere og sagsbehandlere er, hvad kommunen er, hvad jobcentret er osv.’

Citat: Ung grønlandder fra Aalborg.

Det kan også være en god hjælp for den unge, at en socialrådgiver fra Kofoeds Skole deltager ved det første møde med kommunen. Eller at rådgiveren fra kommunen inviteres ned på Kofoeds Skole til den introducerende samtale. For mange af de unge kan det føles tryggere at møde en kommunal medarbejder et sted, de kender, eller sammen med en, de har tillid til.

Vær opmærksom på, at:

- samarbejdet med andre aktører på området har stor betydning for at få en dialog med de unge, der ikke selv opsøger kommunens hjælp. Samarbejdet kan bidrage til, at de unge får en fornemmelse af, at de forskellige indsatser spiller sammen, og at der findes et netværk omkring dem. Det kan samtidig styrke de unges tillid til kommunens rådgivning og skabe en større helhed i indsatsen for den enkelte.

OM INDFORSTÅET TALE

'Det er ikke kun det, at I taler én ihjel. Det er også alt det, man ikke ved, hvad er. Hvad er en lønkonto, hvor er den nærmeste bank, det med at finde vej (...). Nuuk er så lille! Det er et stort problem bare at få en nemkonto. Udskrifter fra konti. Skattesystemet. Sundhedsvæsenet. Hvordan finder man ud af bussystemet? ALT det er nyt!'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Når den unge er kommet til Aalborg og skal have hjælp, er der mange nye ord og begreber, som skal forstås, og ofte mange opgaver, der skal klares. 'Systemet' er grundlæggende vanskeligt at forstå sammenlignet med det, de kender fra Grønland.

Almindelige fagudtryk som 'borgerservice', 'mentor' eller 'posttraumatisk stressreaktion' er ikke altid enkle at få på plads. Og når det tilmed blandes med indforståede danske talemåder som 'at stå med håret i postkassen' eller 'ingen ko på isen', bliver det ofte rigtig svært at forstå for den, der nok taler dansk, men ikke har dansk som modersmål eller moderkultur.

Det kan føles skamfuldt, at der er så meget, man ikke forstår, og den unge føler sig ofte overvældet og får derfor ikke spurgt ind til det, der er uforståeligt.

Når grønlandske unge alligevel udtrykker sig relativt godt på dansk, kan det være svært for en fagperson at vide, hvilke ord, fagter eller talemåder, der rent faktisk også bliver forstået.

De unge forklarer, at de ofte 'slår fra' eller giver op på forhånd, når der tales for meget. De siger ikke til, hvis der er noget, de ikke forstår. Det kan være lettere bare at sige ja til en aftale, selvom man måske ikke helt forstår den eller synes, den er god.

'Nogle gange, når man laver sådan en aftale, kan det godt være, man forstår sproget og siger ja til nogle ting, men man har ikke forståelsen af, hvor vigtigt det er, at man kommer og hvorfor. Man har ikke lært at sige nej, for det kan man ikke være bekendt. Og så bagefter: Pyha, jeg døde heller ikke denne her gang, så fuck resten indtil næste gang.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Modelfoto. De unge siger ikke altid til, hvis der er noget, de ikke forstår. 'Man skal have mod til at sige noget, det mod kan godt tag tid at finde. Det er ikke bare det, at i taler én halvt ihjel. Det er også det, at man ikke kender alle de nye ord og danske talemåder!'

For nogle unge kan et møde med kommunen være som en eksamen, der skal overstås. Det handler om at overleve og komme ud – og gerne med det, man kom for. Nogle foretrækker endda at låne penge af venner frem for at skulle igennem det, de forestiller sig om et møde med centermedarbejderen.

De unge, der ikke siger så meget ved møderne, er dog ikke altid så tavse i andre sammenhænge. Men nogle gange er de i tvivl om, hvad de kan sige og hvilke konsekvenser, det kan få. Trods tilliden til centermedarbejderen kan de være usikre på, hvad 'systemet' vil dem.

Vær opmærksom på, at:

- det for en nyankommen grønlænder kan være meget svært at få overblik over systemer, krav og muligheder.
- de begreber, der er indforståede for de fleste danskere, ofte er nye og uforståelige for de unge grønlændere. Giv derfor god tid til introduktion og gentag, hvis der er brug for det, hvad begreberne betyder, og hvad reglerne indebærer.
- de unge ikke er så trænede i at spørge og være opsøgende. Hjælp dem derfor med det, og undersøg om de forstår, hvad I taler om.
- fortælle den unge om mødets formål, og hvad man kan bruge hjælpesystemet til. Tag også tid til at skabe tillid og tydelighed om intentioner og til at afstemme forventninger.
- den unge kan have behov for tolk. Oplys derfor om, at man kan bede om at få en tolk, når man har brug for det – også når man skal til lægen o.l. De fleste ved ikke, at de har ret til det.

OM 'DEN STORE PLAN'

” 'Det ender altid med, at de skal vide, hvad det er, du vil. Der er mange, der ikke gider komme til de møder.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Mange af de unge fortæller, at de ofte føler, at det er nu, de skal afklare deres fremtid, når de skal til møde hos kommunen og Grønlanderenheden. Mange føler sig pressede og oplever, at det kan være svært at svare på de spørgsmål, som rådgiveren stiller, samtidig med at de heller ikke altid selv ved, hvad de helst vil.

Når en vejleder foreslår en ung, at planen indeholder et uddannelsesforløb, sker det, at den unge derfor siger ja. Men planen opleves ikke altid som den unges egen. Og hun eller han føler derfor ikke for alvor ansvar for og ejerskab til planen.

Modelfoto. De unge vil gerne være sammen om noget, der er sjovt. Men de kan være bange for at sige noget, som andre griner af, når de er i selskab med danskere. De fortæller om, at man i Grønland griner med hinanden, men at man i Danmark mest griner ad hinanden.

Det kan måske være en del af forklaringen på de forløb, hvor det tegner godt og den unge er i gang med en uddannelse, men pludseligt falder fra og måske endda også stopper samarbejdet med rådgiveren.

Samtidig kan det for mange være svært at forholde sig til uddannelse og job, hvis der er andre ting i tilværelsen, der ikke er på plads. Eller hvis noget synes vigtigere.

”

’Man kommer med en afslappet indstilling, når man kommer fra Grønland. Man tænker ikke på dagen i morgen, og så kommer man hertil, hvor hele maskineriet skal køre perfekt. Så man får en splittet indstilling.’

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

For mange af de unge er det derfor en svær opgave at kombinere egne værdier med de forventninger, de møder omkring handleplaner, struktureret samarbejde m.m.

Modelfoto. Det er vigtigt at understøtte unge udsatte grønlandere i at danne nye venskaber og netværk med mere ressourcerstærke unge. Det vil de nemlig gerne. Både mænd og kvinder. Fodboldspillerne mener, at Jakip er et godt eksempel på, at man kan samles på tværs af sociale skel, når blot man mødes om noget, som alle kan interessere sig for.

Vær opmærksom på, at:

- det kan være u hensigtsmæssigt at tale om handleplaner som det første emne. Det kan være bedre at indlede med spørgsmål om, hvad der fylder i livet – og giv det gerne plads i samtalen. Det kan være en nødvendig vej til at motivere den unge til at tale om uddannelse og job.

OM NOGLE, DER 'GÅR STRUDS'

Grønlanderenheden oplever med jævne mellemrum, at nogle af de unge 'går struds'. Begrebet, som enheden selv har fundet på, betegner de tilfælde, hvor den unge uden varsel trækker sig fra alting. Det ser ud til at gå godt med den plan, man er blevet enige om; alligevel holder den unge pludselig op med at komme på sin uddannelse eller møde på sit arbejde.

En forklaring herpå kan være, at den unge er havnet i byens rusmiddelfællesskaber. Og det er der som regel en grund til. Ofte er der hændt noget, som forstyrrer den unges liv. Det kan være, at kæresten er flyttet med barnet, en bror har forsøgt selvmord, eller mor er måske fuld, og så skal der passes på hende. Det har de måske ikke lyst til at tale om, men den slags kan medføre, at de eksempelvis opgiver den plan, de ellers var i gang med.

Andre gange er det tilsyneladende små ting, der bremser. Flere fortæller, at de har brug for en læge eller en psykolog, men at de ikke fik lavet en aftale, fordi telefonen ikke blev taget. Ét forsøg kan være det, de magter, og når de har ringet op og kun fået en telefonsvarer, kan det betyde, at de giver op.

I visse perioder kan der derfor være behov for omfattende hjælp, men omvendt vil de unge gerne selv tage ansvar, når de har overskud.

”Jeg kan godt lide, når de forlanger noget af mig. Når de ikke behandler mig som en, der starter i 1. klasse. De skal tro på, man gerne vil og kan – selvom vi er grønlandere, kan de godt behandle os som voksne. Vi er ikke helt nede i bunden. (...). Men omvendt ... Lige nu har jeg lavet en aftale med min lærer om, at han gerne må ringe til mig og vække mig. Det er rigtig dejligt for mig, at han vil det, det har jeg brug for lige nu. Men jeg tror, det er vigtigt, at de spørger, om man gerne vil have det, sådan at man synes, det er noget, man selv har valgt.’

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

På nogle områder kan den unge have veludviklede kompetencer, og på andre områder mangler han og hun færdigheder. Det kan let forvirre omgivelserne, herunder fagpersoner, når en ung synes vilje- og ressourcestærk og parat til at komme i gang med eksempelvis et uddannelsesforløb eller påbegynde en aktivitet. Senere viser det sig, at dét, der så enkelt og ligetil ud, netop var det, den unge gav op overfor.

Vær opmærksom på, at:

- de unge i perioder kan have brug for hjælp til at overkomme mindre opgaver og tilsyneladende håndterbare problemer. Samtidig har de også brug for respekt og tro på, at de kan noget selv. Det er en svær balance at give ansvaret fra sig som rådgiver, når man samtidigt gerne vil forhindre, at de unge vælter.

OM DEN SVÆRE UDDANNELSE

De unge har ofte flere afbrudte uddannelsesforløb bag sig. Når de forklarer, hvorfor de er droppet ud, har det som regel mindre betydning, hvad uddannelsen handlede om, end hvordan det følte at gå der.

Flere fortæller, at de øver sig i at være mere åbne om sig selv, fordi det opleves nyttigt. Her kan det være nyttigt at gå på en uddannelse med gruppearbejde, især når det giver mulighed for et socialt liv med andre studerende, som ikke kun har en grønlandsk baggrund.

En gruppebaseret uddannelse kan dog også være en udfordring for dem, der ikke er vant til at være sammen med danskere, og som føler sig utrygge og sårbare. Disse unge kan komme til at føle sig alene og udenfor, hvis de ikke hjælpes i gang i grupperne eller får følelsen af at være inviteret. Det kan betyde, at de opgiver og falder fra og så igen må starte forfra.

”

'Man skal have mod til at sige noget. Det mod kan godt tage tid at finde.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

De unge forklarer, at det føles som et personligt nederlag, og som om de belaster samfundet.

De unge, som det går godt i uddannelsessystemet, kan ofte fortælle om støtte fra personer eller mentorer, der har givet dem et 'spark' på den rigtige måde og på det rigtige tidspunkt.

”

'Det, der har betydet mest for mig, var engang, jeg var blevet smidt ud af skolen, fordi jeg havde for meget fravær. Jeg sad derhjemme, pludselig ringede en af mine lærere og sagde, at han havde talt med skolen, og de var blevet enige om, at jeg fik én chance til. Han havde set, at jeg havde haft det svært, og han troede på mig. Det vendte det hele for mig og jeg fik lyst til at vise ham, at jeg godt kunne.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Typisk har de unge en liste over alt det, de ikke kan, men ingen liste over, hvad de faktisk mestrer. Hertil kommer, at de ofte hører, at grønlændere generelt har svært ved at skabe sig gode liv i Danmark, fordi de let vælter.

De unge vil gerne gøre noget selv og bidrage til nye aktiviteter. 'De skal tro på, at man gerne vil og kan – selv om vi er grønlændere, kan de godt behandle os som voksne.'

En af de unge mænd fortalte: 'Jeg tilhører underklassen, og så begynder jeg at få nogle tanker om, at det er meget normalt for sådan en som mig ikke at få en uddannelse. Man har hørt historien om den sociale arv, man har hørt om sandsynligheden... og det sidder i ens baghoved, og man bliver ved med at bebrejde sig selv, at 'du kan jo ikke. Du hører ikke til her'. Nogen gange kan jeg komme til at skubbe mig selv væk. Man er sin egen værste fjende.'

Den unge mand har påbegyndt en uddannelse og håber, han gennemfører. Han kaldes mønsterbryder af sine vejledere. Han mener, at hjælpen fra gode voksne har gjort forskellen.

Vær opmærksom på, at:

- uddannelsesmiljøet og det sociale liv spiller en rolle for den unge. Læreren har en vigtig rolle i at se og støtte den unge.
- det er vigtigt at hjælpe de unge til at tro på, at det kan lade sig gøre at bryde med mønstre og fortællinger. Man kan hjælpe ved at genfortælle de positive historier frem for de negative.
- mønsterbrydere også har brug for støtte ved at få positive selvbilleder og opbakning til selv at virke som rollemodeller for andre unge.

OM TRYGHEDEN BLANDT SINE EGNE

De unge grønlændere føler sig generelt mere trygge og hjemme blandt andre grønlændere. De kan være bange for at sige noget forkert eller noget, andre griner af, når de er i selskab med danskere.

'I Grønland griner man med hinanden og ikke ad hinanden', fortæller en af de unge. Ifølge ham udgør det en vigtig kulturforskel, som kan skabe anledning til misforståelser og utryghed.

De unge taler om at føle sig ydmyget og set ned på af danskere – og derfor lukker de sig inde.

” ’Problemet i starten var det her med ironi og sarkasme. Danskerne kunne tit godt lide at sige noget om grønlandere, og så tog jeg det meget alvorligt. At grønlandere er fulde, at vi bor i igloer, alle fordommene. Hvad var alvor, og hvad var ironi? (...). Man bliver set som en outsider, danskerne har det med at se grønlandere som en underkultur, som underciviliserede. I Danmark lærer man intet om, hvor langt Grønland er nået. Derfor spørger de, om man stadig bor i iglo.’

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

De unge bliver vrede over ’danskerhumoren’. De kan ikke lide grønlandervittigheder, som generaliserer og stigmatiserer. De fortæller, at de møder grønlanderjokes stort set alle vegne, og at det påvirker dem meget. Især er de trætte af de mange jokes, der handler om alkohol.

De fortæller om kolonihistorien og de ar, den har efterladt på ’den grønlandske sjæl’ og om de nederlag, det har givet deres forældre. Det har også givet de unge et mindreværd. Reaktionen kan for eksempel være aggressivitet eller apati.

” ’Det er lettere at snakke med grønlandere. Det føles ikke utrygt at tale med en dansker, men man er nok mere usikker på sig selv. En dansker – gider han en rigtig grønlander, sådan rigtigt ...?’

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

OM NETVÆRK PÅ TVÆRS AF ALLE SKEL

Jakip er navnet på en lille fodboldklub i Aalborg Øst, der er igangsat af unge grønlandere. Klubben samler både studerende og udsatte unge. De fleste er grønlandere, nogle kun halvt, og andre slet ikke. Spillerne mener, at Jakip er et godt eksempel på, at man kan samles på tværs af skel, når blot det handler om noget, alle kan interessere sig for. Det er godt at være sammen med andre grønlandere, uden at man skal tænke over, hvilket samfundslag man selv tilhører.

Den typiske fortælling om den ringe kontakt mellem udsatte unge og dem med lidt flere ressourcer ser ud til at være i forandring blandt de unge på fodboldbanerne, hvor sport og leg er omdrejningspunktet.

” ’At snakke med grønlandere, det kompenserer for hjemve (...). Det at være en del af gruppen betyder så meget. Så får man lyst til at deltage og komme. Man kommer, fordi man har lyst, ikke fordi man skal.’

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

De unge vil gerne bidrage med ideer til kommunen om nye aktiviteter og også være med til at skaffe fremmøde. Men de vil omvendt meget nødtigt 'koste samfundet noget'.

Flere taler om, at det kan være til hjælp at dele gode og dårlige erfaringer med andre unge, men måske er der brug for fagpersoners hjælp til at tale om det, der er svært at tage hul på.

De unge er opmærksomme på vigtigheden af, at nye fællesskaber rummer såvel de udsatte som de mere velfungerende unge.

”

'Jeg kunne godt tænke mig at snakke med andre unge om, hvad de gør, når det er svært. Dem, der har det svært, som man kan kende sig selv sammen med, men måske især dem, der har haft det svært, men som ved, hvordan man kan komme videre med sit liv og gøre det godt.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Vær opmærksom på, at:

- nye aktiviteter på tværs af skel og gerne med andre grønlandere kan være af stor betydning for, at udsatte unge grønlandere får mulighed for at opbygge og indgå i gode og konstruktive netværk.
- finde og involvere de unge, der gerne vil deltage eller tage et initiativ. Lyt til deres ideer og giv dem det ansvar, de magter.
- støtte de unge til at dele både dårlige og gode erfaringer.

OM RUSMIDLER

Brug af rusmidler har kun fyldt lidt i de unges fortællinger. Snakken om rusmidler opstår ofte først, når de unge taler om de fordomme om grønlandere, som de hele tiden møder.

Når der er blevet spurgt til, hvilken betydning alkohol og hash har for dem, fortæller de fleste, at det er noget, der hører til i weekender og på 'udbetalingsdage'. Der bliver sjældent talt om det som misbrug, men snarere som noget, der er svært at sige nej til, når man er på steder, hvor der drikkes og ryges. Alkohol opfattes mere taberagtigt end hash, der ses som mere normalt og næsten på linje med tobak.

Kendetegnende for de unge, som klarer sig dårligt, er, at de ofte finder sig til rette i udsattes fællesskaber, hvor der 'altid er nogen, der gider drikke en øl og ryge en smøg'. Det er bedre at være her end at være alene. Også selvom man helst ville lave noget andet.

Mange af de unge taler om behovet for steder, rum og netværk, hvor man kan komme og være sammen, uden at man behøver at drikke.

'Man kan blive presset til at drikke. Man er nødt til at søge et andet sted hen for at slippe fri. Ellers kommer man til det.'

Citat: Ung grønlænder fra Aalborg.

Vær opmærksom på, at:

- de unge ikke nødvendigvis oplever et stort forbrug af rusmidler som et egentligt misbrug, som kalder på behandling. Spørg ind til deres syn på rusmidler og undersøg, hvor meget det, man måske kan opfatte som misbrug, fylder i forhold til andre problemer.
- den sociale afhængighed har stor betydning i forbindelse med et stort forbrug af rusmidler. Støt om nødvendigt initiativer om samvær med ikke-misbrugere.
- et stort forbrug af rusmidler kan lægge en afstand til traumer. Ophør eller reduktion i forbrug kan betyde et behov for psykologisk behandling.

OM BØRNEFAMILIERNES UDFORDRINGER

Nogle af de unge forældre lever med en fortælling om, at man som grønlænder er i særlig stor risiko for at få anbragt sine børn uden for hjemmet. De føler, at de automatisk betragtes som dårlige forældre, og som nogle, der skal belæres og holdes særligt øje med. De kan derfor opleve, at 'den danske måde' bare er den rigtigste og savner dialog om forskellige opdragelsesidealer. Det kan få dem til at trække sig fra dialog og samarbejde.

'De stiller hele tiden spørgsmål ved, om vi nu kan klare det som forældre (...). De spørger, hvordan min barndom har været. Far var alkoholiker. Det var dengang. De nævner det stadig; hun er opvokset i et misbrugshjem. Før børnene bliver født, taler de om det uden at vide, hvordan man selv vil klare det. Man bliver ked af det (...).

”

'Man føler, at hvad sker der nu, skal de til at tage barnet fra mig? Hvis der er noget, som er svært med ens barn, tør man ikke sige det. Og jeg ved, at nogen er bange for at gå på kommunen, fordi de skal tjekke en.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

De fortæller, at de ikke tør sige det, hvis der er noget, som er svært med børnene. Og de kan være usikre på, hvorfor kommunen kommer på hjemmebesøg. Det samme gælder, når sagsbehandleren noterer. De unge ved ikke, hvad dagsordenen er, og hvad notatet skal bruges til.

”

'Når I sidder der bag computeren, kan man godt tænke: Hvad skriver hun? Hvad skal hun bruge det til? Kommer det til at forfølge mig?'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg.

Vær opmærksom på, at:

- introducere jer ordentligt for hinanden og fortælle om de indbyrdes intentioner med mødet.
- skabe tillid til, at intentionen er at hjælpe, og at tvangsfjernelser er et sidste skridt, som man altid prøver at undgå via samarbejde med familien.
- fortælle, hvorfor det kan være nødvendigt at tale om misbrug i familien. At man ikke pr. automatik stempler den nye familie, men at erfaringer viser, at unge, der selv er vokset op med traumer og misbrug, kan have brug for ekstra hjælp i forhold til at være forældre.
- man kan have egne forforståelser og formodninger, hvorfor det er godt at gå i dialog.
- tydeliggøre, hvad man vurderer på, når man skal undersøge, hvorvidt forældre kan tage vare på et barns tarv, og fortælle, hvilken hjælp forældrene kan få, hvis ikke det er muligt. Fortæl om, hvad reglerne betyder, og hvorfor familiegruppen kommer på hjemmebesøg.
- fortælle, hvad der noteres ned, og hvad det eventuelt skal bruges til.
- undersøge, om I forstår hinandens forklaringer og budskaber.

OPSAMLING

” 'Et menneske er ligesom en båd, der sejler i tåge. Man kan ikke se fremad og ved ikke, hvad der er. Måden, man navigerer på, er at kigge bagud og orientere sig efter den linje, man efterlader i tågen. Så ved man, om man sejler lige eller skævt. Det er vigtigt, at man kender historien, for at man kan finde vejen frem.'

Citat: Ung grønlander fra Aalborg

Grønlanderenheden henvendte sig til VISO, fordi flere af de forløb, de havde planlagt sammen med de unge grønlandere, blev afbrudt uden varsel, selvom alt så ud til at tegne godt.

For at VISO kunne yde en kvalificeret rådgivning, var der behov for at indsamle mere viden om de unge grønlanderes egne perspektiver på fremtiden. Besvarelsene fra den efterfølgende interviewrunde viste, at de unge blandt andet havde et håb om et brud på den del af deres historik, der vidner om en svær opvækst med traumatiserende forhold i familien og i det nære samfund. Der var endvidere et behov for et opgør med de forskellige typer af forforståelser og den stigmatisering, som de unge oplever i mødet med det danske samfund.

De unge har af forskellige grunde ikke så stor tradition for at tale om de forhindringer, de møder, når de forsøger at navigere efter nye planer og mål. Det gælder såvel de vanskeligheder, de har med sig fra opvæksten i Grønland, som dem de møder i det miljø, de færdes i til daglig i Aalborg. Derfor kan det ind imellem synes lettere at holde sig lidt på afstand af 'systemet'. Flere af udsagnene tyder dog på, at de unge gerne vil øve sig i at tale med deres rådgivere om emner, der kan være omgærdet af tabu, især hvis de får den rette hjælp og støtte hertil.

Almindelige dagligdags gøremål med planer og aftaler er ikke altid så enkle at gennemføre, når man på én gang skal overvinde personlige, sociale og sproglige barrierer.

Det kan så føles mere ligetil at søge tryghed sammen med andre udsatte unge i fællesskaber, hvor brug af rusmidler også udgør et samlingspunkt. Men det er ikke sikkert, at den unge ser dette forbrug som problematisk. Slet ikke, hvis det drejer sig om hash. Flere af de unge fortæller, hvor svært det er at finde fællesskaber uden alkohol og hash. De vil gerne gøre noget selv og bidrage til nye aktiviteter, hvor rusmidler ikke er det centrale omdrejningspunkt. Især vil de gerne danne netværk på tværs af de skel, der er mellem de mere ressourcestærke grønlandere og dem selv. Det sker for eksempel allerede i fodboldklubben Jakip.

Savnet af Grønland fylder meget. Og de værdier, de unge har levet med og fortalt om, passer ikke altid så godt til det danske samfunds krav om effektivitet, målrettethed mv. Derfor opstår der let en ambivalens i forhold til at gennemføre de forløb, de har sagt ja til. Og de siger det sjældent af sig selv, hvis det føles forkert. Også af den grund er det hensigtsmæssigt løbende at følge op og undersøge, om en indsats fortsat giver mening.

I Aalborg Kommune er der mange instanser og tilbud målrettet grønlandere, men det kan være svært for den unge at forstå forskellen på tilbuddene og skabe overblik over, hvordan indsatserne i de flerstrengede forløb spiller sammen. Det er derfor vigtigt, at man herfra får en bedre kontakt med de unge, så de ikke risikerer at falde igennem.

Som et led i strategien for socialt udsatte grønlandere i Danmark, hvor målet er at sikre bedre inklusion for gruppen af socialt udsatte grønlandere, skabes der nu en model for samarbejde på tværs af forvaltninger og tilbud, så de involverede aktører bedre kan gøre brug af hinandens erfaringer og viden. På flere forskellige måder sker det allerede i Aalborg Kommune. Dette fokus falder godt i tråd med de ønsker og håb, de unge grønlandere fremsætter undervejs i VISO-forløbet.

Strategi for socialt udsatte grønlandere i Danmark, 2013-16

- Kommunerne i Aalborg, Aarhus, Esbjerg, Odense og København er i perioden 2013-16 aktive medspillere i strategien for udsatte grønlandere i Danmark. Strategien, der er en del af satspuljeaftalen og forankret i Socialstyrelsen, er målrettet socialt udsatte grønlandere bosiddende i Danmark samt nytilkomne grønlandere med betydelig risiko for at blive socialt udsatte i Danmark. Formålet er at sikre bedre inklusion for denne målgruppe i de fem kommuner og på længere sigt at nedbringe antallet af socialt udsatte blandt grønlandere i Danmark.

BILAG – TRE RÅDGIVNINGSDAGE OG ET OPFØLGENDE MØDE I GRØNLÆNDERENHEDEN

- Dag 1: Kulturelle vinkler
 - Deltagerne blev præsenteret for de udsagn og besvarelser, der kom ud af interviewene. Her blev der videregivet viden om de unges liv og deres refleksioner over emnet samt om forforståelser, fortællinger, kulturelle værdier mv.
 - Deltagerne fik viden om antropologiske perspektiver på kulturmøder.
 - Deltagerne fik viden om redskaber til interkulturel dialog og forandring.
 - Deltagerne blev inddraget i udvikling af nye metoder og strategier.

- Dag 2: Psykosociale vinkler
 - Deltagerne blev præsenteret for psykologiske perspektiver på omsorgssvigt, tidlig traumatisering og senfølger efter seksuelle overgreb samt disses betydning for indlæring, motivation og relationsdannelse.
 - Deltagerne blev trænet i antropologiske teknikker til at få viden om de unge.
 - Deltagerne blev udfordret på 'det man plejer' i egen praksis. Formålet var at få indblik i egne indforståetheder, forforståelser og vaner.
 - Deltagerne delte hinandens erfaringer om, hvad der virker for derigennem at få inspiration til nye tilgange og metoder.

Efter de to første temadage fulgte en periode på to måneder, hvor centermedarbejderne fik mulighed for at afprøve ny viden og metoder i daglig praksis.

- Dag 3: Opsamling og opfølgning
 - Hvad havde vist sig at fungere i afprøvningsperioden?
 - Hvad var der spørgsmål til?
 - Kom der nye erfaringer?
 - Der blev skabt overblik over den samlede tilegnede viden, og der blev lagt planer for de metoder og strategier, man ønskede at arbejde videre med.

VISO og Grønlænderenheden afholdt efterfølgende et møde af tre timers varighed for at skabe en fælles forståelse og afklaring af, hvilke udfordringer enheden stod overfor i forhold til implementering af den ny viden. VISO-specialister opsummerede først, hvilken viden der var bibragt under forløbet. Herefter gav Grønlænderenheden en tilbagemelding på forløbet. Endelig var der en fælles drøftelse af fremtidige faglige, organisatoriske og ledelsesmæssige udfordringer på området.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18, 1.

5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk